

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı : 8678
Tarih : 11.09.2020

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

12 Eylül 1980 Askeri Darbeden sonra insanlık dramının yaşandığı dünyanın en kötü şöhretli cezaevleri listesinde yer alan Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nin "İnsan Hakları ve Hafıza Müzesi" yapılması için Kanun Teklifi ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ve teklif ederim.

Hüseyin KAÇMAZ
Şırnak Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	İnsan Haklarını İnceleme
Esas Komisyon	Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor
Tarih :	01 Ekim 2020
	Esas No: 2/3098

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİGİ
11 Eylül 2020
Numara.

TBMM GENEL EVRAK
11 Eylül 2020
No: 707752
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR

GEREKÇE

12 Eylül 1980'de ülke yönetimine el koyan faşist cunta, tüm yurttta sıkıyönetim ilan etti. 650 bin kişi gözaltına alındı. Kayıtlı 90 gün, kayıtsız 150 günü geçen gözaltılar yaşandı. Gözaltı merkezleri ve cezaevleri, işkence merkezleri haline dönüştürüldü. 171 kişi işkenceyle öldürüldü. 14 kişi cezaevlerindeki açlık grevlerinde yaşamını yitirdi. En yoğun işkencelerin uygulandığı yer ise 34 tutuklunun öldürüldüğü Diyarbakır Cezaevi oldu. 12 Eylül'de 650 kişi kapasiteli olmasına karşın 5-10 misli mahkumun tutulduğu cezaevi binlerce kişinin insanlık dışı işkence uygulamalarına maruz kaldığı bir işkencehaneye döndü. "Nazi uygulamalarını aratan işkenceler burayı adeta cehennemin yeryüzü tezahürü haline getirmiş, dünyanın en kötü 10 cezaevi arasında ilk sıralamaya sokmuştur". Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde uygulanan şiddet sonucu 34 kişi yaşamını yitirmiş, onlarca insan sakat kalmış ya da ömür boyu sürecek hastalıklarla cezaevinden çıkmıştır. Diyarbakır E Tipi Cezaevi olarak yaptırılan ancak daha sonra Sıkı Yönetim Askeri Cezaevi olarak açılan Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nin "İnsan Hakları ve Hafıza Müzesi" yapılması, Türkiye'nin toplumsal ihtiyaçları ve demokrasi için bir cevap olması noktasında önemli bir adım olacaktır.

12 Eylül 1980 askeri darbesi nedeniyle Diyarbakır Cezaevi'nde işkence ve kötü muamelelere maruz kalan yaklaşık bin 600 darbe mağduru, dönemin sorumlularının yargılanması için çeşitli tarihlerde Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunmuş fakat başsavcılık, suç duyuruları hakkında takipsizlik kararı vermiştir. Bu cezaevinde yaşananlar bir insanlık suçudur. Dolayısıyla insanlığa karşı işlenen bu suçun zaman aşımına uğratılması ülke demokrasisi için büyük bir ayıp olmakla birlikte bir suçtur.

İnsanlık onuruna yakışmayan dayatmalar ve akıl almaz işkencelerin yapıldığı ve dünyanın en kötü şöhretli cezaevleri listesinde yer alan Diyarbakır Sıkı Yönetim Askeri Cezaevi'nde yaşanan insanlık dramından sonra sadece Kenan Evren ve Ali Tahsin Şahinkaya 2012 yılında yargı önüne çıkarıldı. Her iki isim de ölünce dava 2017 yılında düştü. İşkence emrini veren, işkence yapan hiç bir işkence mirasçısının yargılanmadığı bu davada tanıkların ifadeleri ise hafızalara kazınmıştır. Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde yaşanan insanlık dışı işkencelerin unutulmaması ve bu yüzleşmenin yapılması noktasında söz konusu cezaevinin "İnsan Hakları ve Hafıza Müzesi" yapılması önemlidir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- 12 Eylül 1980'de yapılan askeri darbe sonrasında Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde yaşanan insanlık suçu ve işkenceler tanıkların ifadeleri ile hafızalara kazınmıştır. Bu cezaevinde yaşananların unutulmaması ve yaşananlarla yüzleşilmesi için Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nin "İnsan Hakları ve Hafıza Merkezi yapılması" amaçlanmıştır.

Madde 2-Yürürlük Maddesidir.

Madde 3-Yürütme Maddesidir.

DİYARBAKIR E TİPİ CEZAEVİ'NİN "İNSAN HAKLARI VE HAFIZA MERKEZİ"YAPILMASINA İLİŞKİN KANUN TEKLİFİ

Madde 1- Diyarbakır E Tipi Cezaevi "İnsan Hakları ve Hafıza Müzesi" olarak kabul edilir.

Madde 2-Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3-Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.